YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
20 päivänä maaliskuuta 1997 *

Asiassa C-323/95,

jonka Saarländisches Oberlandesgericht (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

David Charles Hayes ja

Jeanette Karen Hayes

vastaan

Kronenberger GmbH, selvitystilassa oleva yhtiö,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. F. Mancini sekä tuomarit J. L. Murray, P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari), G. Hirsch ja H. Ragnemalm,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: A. La Pergola,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— aviopari Hayes, edustajanaan asianajaja Peter Dörrenbächer, St. Ingbert,

— Kronenberger GmbH, edustajanaan asianajaja Peter Schmitt, Dillingen,

— Ruotsin hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön ulkomaankauppaosaston rättschef Lotty Nordling ja hovrättsassessor Kristina Holmgren ja hovrättsassessor Cecilia Renfors saman ministeriön oikeudelliselta osastolta,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies Stephen Braviner ja barrister David Lloyd Jones,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja John Forman ja oikeudellisen yksikön virkamies Günter Wilms,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.1.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Saarländisches Oberlandesgericht on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 6.10.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 16.10.1995, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty toimitettujen tavaroiden maksamista koskevassa velkomusasiassa, jossa kantajana on aviopari Hayes, joka Englannin siviilioikeuden mukaan muodostaa henkilöyhtiön, ja vastaajana on Kronenberger GmbH, joka on Saksan oikeuden mukaan perustettu selvitystilassa oleva yhtiö (jäljempänä Kronenberger).

3 Saarländisches Oberlandesgerichtissa käytävän oikeudenkäynnin vastaaja Kronenberger vaati, että aviopari Hayes asettaa vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta *Zivilprozeßordnung*in (Saksan siviiliprosessilaki, jäljempänä ZPO) 110 §:n 1 momentin mukaisesti.

4 Tämän säännöksen mukaan ulkomaan kansalaisten, jotka aikovat nostaa kanteen saksalaisessa tuomioistuimessa, on vastaajan niin vaatiessa asetettava vakuus oikeudenkäynnin kulujen ja asianajajan palkkion maksamisesta (cautio judicatum solvi). ZPO:n 110 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan tätä velvollisuutta ei kuitenkaan ole silloin, kun kantaja on sellaisen valtion kansalainen, jossa Saksan kansalaiselta ei vaadita vastaavaa vakuutta.

5 Tältä osin Saarländisches Oberlandesgericht toteaa, että vaikka on nähtävissä tiettyjä merkkejä siitä, että Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet eivät enää vaadi Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisilta vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, kyse ei kuitenkaan ole vakiintuneesta käytännöstä, joka takaisi ZPO:n 110 §:n 2 momentin 1 kohdassa edellytetyn vastavuoroisuuden.

6 Lisäksi 20.3.1928 tehdyn, 1.1.1953 uudelleen voimaan tulleen Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen *riita-asioiden oikeudenkäyntiä koskevan yleissopimuksen* (BGBl. 1953, II, s. 116) 14 artiklassa sopimusvaltioiden kansalaiset vapautetaan velvollisuudesta asettaa vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta vain, jos heillä on kotipaikka siinä maassa, jossa he nostavat kanteen.

7 Lopuksi kansallinen tuomioistuin totesi, että 13.12.1955 tehdyssä sijoittautumista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa (BGBl. 1959, II, s. 997) kaikki sopimusvaltioiden kansalaiset vapautetaan tästä vaatimuksesta sillä ainoalla edellytyksellä, että heidän kotipaikkansa tai tavanomainen asuinpaikkansa on jossakin sopimusvaltiossa. Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisiin, koska Yhdistynyt kuningaskunta on tehnyt varauman tämän yleissopimuksen 27 artiklan mukaisesti.

8 Aviopari Hayesillä, jotka ovat Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia, ei ole kotipaikkaa eikä omaisuutta Saksassa, eikä heihin sovelleta näiden yleissopimusten mukaisia poikkeuksia.

9 Tämän vuoksi Saarländisches Oberlandesgericht päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Syrjitäänkö sellaisia Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia, jotka ovat nostaneet saksalaisessa riita-asioita käsittelevässä tuomioistuimessa kanteen saksalaista rajavastuuyhtiötä vastaan saadakseen maksun toimitetuista tavaroista ja joilla ei ole kotipaikkaa eikä omaisuutta Saksassa, ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklan

ensimmäisen kohdan vastaisesti kansalaisuuden perusteella, jos toimivaltainen tuomioistuin vastaajan pyynnöstä vaatii kantajia asettamaan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta Saksan siviiliprosessilain 110 §:n mukaisesti?"

10 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääasiallisesti, onko se, että jäsenvaltio vaatii toisen jäsenvaltion kansalaista, jolla ei ole kotipaikkaa eikä omaisuutta ensin mainitussa valtiossa ja joka on nostanut ensin mainitun valtion riita-asioita käsittelevässä tuomioistuimessa kanteen sen kansalaista vastaan, asettamaan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, paitsi jos valtio, jonka kansalainen kantaja on, ei vaadi vastaavaa vakuutta ensin mainitun valtion kansalaisilta, EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan (aiemmin ETY:n perustamissopimuksen 7 artikla) vastaista, jos tällaista vakuutta ei voida vaatia tämän valtion omilta kansalaisilta, joilla ei ole sen alueella omaisuutta tai kotipaikkaa.

Perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisala

11 Aluksi on muistutettava, että perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa: "Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista."

12 On siis tarkasteltava, kuuluuko perustamissopimuksen soveltamisalaan sellainen jäsenvaltion säännös, jonka mukaan toisen jäsenvaltion kansalaisten on asetettava vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, kun he aikovat nostaa kanteen ensiksi mainitun valtion kansalaista tai sinne sijoittautunutta yhtiötä vastaan, vaikka tämän jäsenvaltion omien kansalaisten ei tarvitse asettaa tällaista vakuutta.

13 Vaikka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jokaisen jäsenvaltion on asiaa koskevien yhteisön säädösten puuttuessa säädettävä kansallisessa oikeusjärjestyksessään niistä menettelytapasäännöksistä, joita on noudatettava nostettaessa

tuomioistuimessa kanne niiden oikeuksien tehokkaan suojaamisen varmistamiseksi, joita yksityisillä on yhteisön oikeuden perusteella, yhteisön oikeudessa asetetaan kuitenkin rajat jäsenvaltion toimivallalle (yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991, Kok. 1991, s. I-5357, 42 kohta). Tällaisilla säännöksillä ei näet voida syrjiä henkilöitä, joille yhteisön oikeudessa myönnetään oikeus yhdenvertaiseen kohteluun, tai rajoittaa yhteisön oikeudessa taattuja perusvapauksia (asia 186/87, Cowan, tuomio 2.2.1989, Kok. 1989, s. I-195, 19 kohta).

14 On todettava, että edellä kuvatun kaltainen kansallinen menettelytapasäännös on omiaan vaikuttamaan muiden jäsenvaltioiden taloudellisten toimijoiden toimintaan kyseisen valtion markkinoilla. Vaikkei säännöksellä sellaisenaan pyritä säätelemään taloudellista toimintaa, siitä seuraa, että taloudelliset toimijat asetetaan, siltä osin kuin kyse on kanteen nostamisesta tämän jäsenvaltion tuomioistuimissa, epäedullisempaan asemaan kuin tämän jäsenvaltion omat kansalaiset. Kun yhteisön oikeudessa taataan taloudellisille toimijoille vapaus tarjota tavaroita ja palveluja yhteismarkkinoilla, näistä vapauksista seuraa, että nämä toimijat voivat kääntyä samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaiset tämän jäsenvaltion tuomioistuinten puoleen, jotta nämä ratkaisisivat oikeusriidat, joita kyseisten toimijoiden taloudellisesta toiminnasta voi aiheutua (asia C-43/95, Data Delecta ja Forsberg, tuomio 26.9.1996, Kok. 1996, s. I-4661, 13 kohta).

15 Asiassa C-20/92, Hubbard, 1.7.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-3777) yhteisöjen tuomioistuin katsoi sen, että jäsenvaltio vaatii ZPO:n 110 §:n kaltaisella säännöksellä sellaista ammatinharjoittajaa, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja joka nostaa kanteen jossakin ensin mainitun jäsenvaltion tuomioistuimessa, asettamaan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta vain sillä perusteella, että kyseinen ammatinharjoittaja on toisen jäsenvaltion kansalainen, olevan EY:n perustamissopimuksen 59 ja 60 artiklan vastaista.

16 On kuitenkin muistutettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut yhdistetyissä asioissa C-92/92 ja C-326/92, Phil Collins ym., 20.10.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-5145, 27 kohta) ja äskettäin edellä mainitussa asiassa Data

Delecta ja Forsberg antamansa tuomion 14 kohdassa, että kansalliset säännökset, jotka kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan sen vaikutuksen perusteella, joka niillä on jäsenvaltioiden väliseen tavara- ja palvelukauppaan, välttämättäkin kuuluvat perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa asetetun yleisen syrjintäkiellon alaisuuteen ilman, että niitä olisi tarpeen tarkastella perustamissopimuksen 30, 36, 59 ja 66 artiklan erityissäännösten valossa.

17 On siis todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen siviiliprosessisäännös kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla ja että se kuuluu tässä artiklassa asetetun yleisen syrjintäkiellon alaisuuteen siltä osin kuin sillä on vaikutusta, vaikka välillistäkin, jäsenvaltioiden väliseen tavara- ja palvelukauppaan. Tällainen vaikutus on nimittäin pelättävissä, jos toimitettujen tavaroiden maksamista koskevan velkomuskanteen yhteydessä vaaditaan vakuutta oikeudenkäyntikulujen maksamisesta (em. asia Data Delecta ja Forsberg, tuomion 15 kohta).

Perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu syrjintä

18 Kun perustamissopimuksen 6 artiklassa kielletään "kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä", siinä edellytetään, että jäsenvaltiot kohtelevat yhteisön oikeuden sääntelemässä tilanteessa olevia henkilöitä ja asianomaisen jäsenvaltion kansalaisia täysin yhdenvertaisesti.

19 On selvää, että pääasiassa kyseessä olevan säännöksen kaltainen säännös merkitsee kansalaisuuteen välittömästi perustuvaa syrjintää. Tällaisen säännöksen mukaan jäsenvaltio ei näet vaadi vakuuden asettamista omilta kansalaisiltaan, vaikka heillä ei ole omaisuutta tai kotipaikkaa sen alueella.

20 Kronenberger ja Ruotsin hallitus katsovat kuitenkin, että vakuuden vaatiminen ulkomaiselta kantajalta ei ole syrjintäkiellon vastaista silloin, kun päätös, jolla kantaja mahdollisesti velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ei ole täytäntöönpanokelpoinen kantajan kotimaassa. Tällaisessa tapauksessa vakuuden tarkoituksena on välttää se, että ulkomainen kantaja voisi nostaa kanteen tuomioistuimessa ilman, että sillä olisi oikeudenkäynnin häviämiseen liittyvä taloudellinen riski.

21 Ruotsin hallitus lisää, että vaikka onkin totta, että tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL L 299, s. 32, jäljempänä Brysselin yleissopimus) ja 16 päivänä syyskuuta 1988 tehdyn yleissopimuksen (EYVL L 319, s. 9, jäljempänä Luganon yleissopimus) vuoksi säännökset, jotka koskevat vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, eivät ole yleissopimusten soveltamisalalla täysin välttämättömiä, yleisen edun mukaista on kuitenkin, että nämä säännökset pidetään edelleen voimassa, koska yhden jäsenvaltion tuomioistuinten antamien tuomioiden täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa koskevaa yleistä järjestelmää ei vielä ole.

22 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.

23 On tosin todettava, että eräät jäsenvaltiot eivät ole vielä Brysselin yleissopimuksen sopimuspuolia (Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta) tai Luganon yleissopimuksen sopimuspuolia (Belgian kuningaskunta ja Helleenien tasavalta) ja että odotettaessa sitä, että kaikki jäsenvaltiot liittyvät jompaankumpaan näistä yleissopimuksista, yksityisoikeuden alalla annettujen tuomioiden täytäntöönpano ei ole taattu koko yhteisön alueella. Siten joidenkin jäsenvaltioiden osalta on olemassa todellinen riski siitä, että yhdessä jäsenvaltiossa annettua tuomiota, jolla muussa maassa asuva on velvoitettu korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ei voida panna täytäntöön tai että sen täytäntöönpano on ainakin huomattavasti vaikeampaa ja kalliimpaa (ks. näiden yleissopimusten soveltamisalan ulkopuolelle jäävien rikosoikeudellisten tuomioiden täytäntöönpanon osalta asia C-29/95, Pastoors ja Trans-Cap, tuomio 23.1.1997, Kok. 1997, s. I-285, 21 kohta).

24 Ilman että on tarpeen tarkastella sitä, voisiko olla perusteltua vaatia muussa maassa asuvaa asettamaan vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta sellaisessa tilanteessa, jossa tällainen riski on olemassa, on kuitenkin todettava, että riidanalainen säännös ei ole suhteellisuusperiaatteen mukainen siltä osin kuin siinä säädetään erilaisesta kohtelusta kantajan kansalaisuuden perusteella. Säännöksellä ei yhtäältä voida varmistaa oikeudenkäyntikulujen korvaamista kaikissa kansainvälisissä asioissa, koska saksalaista kantajaa, jonka kotipaikka ei ole Saksassa ja jolla ei ole siellä mitään omaisuutta, ei voida vaatia asettamaan vakuutta. Säännös ei toisaalta ole oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään, koska kantaja, joka ei ole Saksan kansalainen mutta jonka kotipaikka on Saksassa ja jolla on siellä omaisuutta, voidaan myös velvoittaa asettamaan vakuus.

25 Esitettyyn kysymykseen on näin ollen vastattava, että perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että sen vastaista on, että jäsenvaltio vaatii sellaisen toisen jäsenvaltion kansalaisen asettavan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, joka on nostanut jossakin kyseisen jäsenvaltion riitaasioita käsittelevässä tuomioistuimessa kanteen sen kansalaista vastaan, jos vakuuden asettamista ei voida vaatia tämän valtion kansalaisilta, joilla ei ole sen alueella omaisuutta tai kotipaikkaa, ja kun kanne liittyy yhteisön oikeudessa taattujen perusvapauksien käyttämiseen.

Oikeudenkäyntikulut

26 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ruotsin ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Saarländisches Oberlandesgerichtin 6.10.1995 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että sen vastaista on, että jäsenvaltio vaatii sellaisen toisen jäsenvaltion kansalaisen asettavan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, joka on nostanut jossakin kyseisen jäsenvaltion riita-asioita käsittelevässä tuomioistuimessa kanteen sen kansalaista vastaan, jos vakuuden asettamista ei voida vaatia tämän valtion kansalaisilta, joilla ei ole sen alueella omaisuutta tai kotipaikkaa, ja kun kanne liittyy yhteisön oikeudessa taattujen perusvapauksien käyttämiseen.

Mancini Murray Kapteyn

Hirsch Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä maaliskuuta 1997.

R. Grass

kirjaaja

G. F. Mancini

kuudennen jaoston puheenjohtaja